Session 2020-21

आदर्श प्रश्न - पत्र

कक्षा - आठवीं

विषय - संस्कृत (नियमित)

समय : 3 घंटे **पूर्णांक : 85**

परीक्षार्थी यथा संभव अपने शब्दों में ही उत्तर दें।

प्रत्येक प्रश्न के अंक उसके सामने दिए गए हैं।

विशेष निर्देश :

1. प्रश्नानाम् उत्तराणि स्पष्ट भाषायां लिखत।
2. सर्वे प्रश्ना: अनिवार्या: सन्ति।
3. प्रश्नाङ्का: पुरत: लिखिता: सन्ति।

1. अधोलिखित गद्यांशयो: कस्यचिद एकस्य गद्यांशस्य हिन्दी भाषायां अनुवादं विधीयताम्। 5×1=5

(क) एतास्मिन् अन्तरे गुहाया: स्वामी दधिपुच्छ: नाम शृगाल: समागच्छत्। स च यावत् पश्यति तावत् सिंह पद पद्धति: गुहायां प्रविष्टा दृश्येत; न च बहिरागता। शृगाल: अचिन्तयत् - "अहो विनष्टोऽस्मि। नूनम् अस्मिन् बिले सिंह: अस्तीति तर्कयामि। तत् किम् करवाणि?" एवं विचिन्त्य दूरस्थ: एवं कर्त्तुमारब्ध: "भो बिल ! भो बिल ! किं न स्मरसिं, यन्मया त्वया सह समय: कृतोऽस्ति यत् यदाहं बाह्यत: प्रत्यागामिष्यामि तदा त्वं माम् आकारयिष्यामि?

(ख) प्रेमली अवदत् - अधुना चुल्यां काष्ठानि प्रज्ज्वालय। प्रेमल: काष्ठानि प्रज्ज्वाल्य अपृच्छत् - अग्रे किं करवाणि ? प्रेमली अकथयत् - यावत् चुल्ली सम्यक् न ज्वलति, तावत् फूत्कुरु ? प्रेमलेन चुल्ली सम्यक् प्रज्वालिता। अथ च अपृच्छत - अधुना

Downloaded from cclchapter.com

किम् करवाणि ? प्रेमली अवदत् – घटात् हण्ड्यां जलं पूरय। ततः हण्डीं चुल्याम् उपरि स्थापय।

2. अद्योलिखितेषु श्लोकेषु द्वयोः श्लोकयोः हिन्दी भाषायां अनुवादं क्रियन्ताम्।

4+4=8

(क) साहित्यसङ्गति कलाविहीनः साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः।
तृणं न खादन्नपि जीवमानः तद्भागधेयं परमं पशूनाम्।।

(ख) तनुः कूपो महालम्वस्तले तस्यास्ति पानीयम्।
कृषन्त्या मे घटं रज्ज्वा करे

(ग) अप्यास्ते महास्फोटः।।

(घ) वृक्षाग्रवासी न च पक्षिराजः, त्रिनेत्रधारी न च शूलपाणिः।
त्वग्वस्त्रधारी न च सिद्धयोगी जलं च विभ्रन्न घटो न मेघः।।

3. अद्योलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा निर्दिष्टः प्रश्नानां उत्तराणि संस्कृत भाषायां दीयताम्।

आसीत कश्चित् चञ्चलो नाम व्याधः पक्षिमृगादीनां ग्रहणेन सः स्वीयां जीविकां निर्वाहयति स्म्। एकदा सः वने जालं विस्तीर्य गृहम् आगतवान्। अन्यस्मिन् दिवसे प्रातः काले यदा चञ्चलः बनं गतवान् तदा सः दृष्टवान् यत् तेन विस्तारिते जाले दौर्भाग्याद् एकः व्याघ्रः बद्धः आसीत्।

प्रश्नाः

(क) व्याघस्य नाम किम् आसीत ? 5×1=5

(ख) चञ्चलः व्याघ्रं कुत्र दृष्टवान्?

(ग) वने विस्तारिते जाले कः बद्धः आसीत्?

(घ) ''कश्चित'' शब्द का अर्थ लिखो।

(ङ) एकदा सः वने जालं विस्तीर्य कुत्र आगतवान्?

Downloaded from cclchapter.com

4. पाठ्यपुस्तकं आधारीकृत्य कस्याश्चित एकस्या: कथाया: सारं हिन्दी भाषायां लिखत- 5

(क) बिलस्य वाणी न कदापि मे श्रुता।

(ख) प्रेमलस्य प्रेमल्याश्च कथा।

5. अद्योलिखितेषु प्रश्नेषु केषाञ्चित् चतु: प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत- 4×1=4

(क) खरनखर: कुत्र प्रतिवसतिस्म?

(ख) कूप: कीदृश: अस्ति?

(ग) के सम्माननीया: ?

(घ) चञ्चलेन वने किं कृतम्?

(ङ) प्रेमल: कथं श्रान्त: आसीत् ?

(च) व्यसनिन: किं नश्यति?

6. रेखाङ्किकतानि पदानि आघृत्य पञ्च प्रश्न निर्माणं कुरूत

(क) **लुब्धस्य** यश: नश्यति।

(ख) **गजधर:** सुन्दर: शब्द: अस्ति।

(ग) **तेषां** स्वामिन: असमर्था: सन्ति।

(घ) **तडागा:** संसारसागरा: कश्यन्ते।

(ङ) **मधुमाक्षिका** माधुयमेव जनयति।

(च) **गुणा:** गुणज्ञेषु गुणा: भवन्ति।

(छ) महतां **प्रकृति:** सुरस्थिरा भवति।

7. मञ्जूषात: पदानि चित्वा पञ्च रिक्त स्थानानि पूरयत- 5×1=5

भज, सदा, एव, विना, तथा, जिज्ञासा, परित:

(क) सूर्य: पूर्वदिशायां........उदेति।

(ख) ....गोविन्दम्।

Downloaded from cclchapter.com

(ग) मम मनसि एका...........वर्तते।

(घ) सत्यम्...........जयते।

(ङ) विद्यां .... जीवनं वृथा।

(च) सः यथा चिन्तयति..........आचरति।

(घ) ग्रामं .... वृक्षाः सन्ति।

8. संस्कृत पाठ्यपुस्तकम् आधारीकृत्य एकं श्लोकं अर्थसहितं लिखत, यः अस्मिन प्रश्ने पत्रे न भवेत्। 4

9. अद्योलिखितेषु केषाञ्चित् चतुर्शब्दानां शब्दरूपाणि यथा निर्दिष्ट विभक्तीनां त्रिषु वचनेषु लिखतः 4×1=4

(क) अस्मद्	–	प्रथमा	–	विभक्तिः
(ख) लता	–	तृतीया	–	विभक्तिः
(ग) राम	–	द्वितीया	–	विभक्तिः
(घ) नदी	–	सप्तमी	–	विभक्तिः
(ङ) किम् (पुल्लिंग)	–	षष्ठी	–	विभक्तिः
(च) देव	–	प्रथमा	–	विभक्तिः

10. अद्योलिखितेषु धातुषु केषाञ्चित् चतुर्शब्दानां धातुरूपाणि यथानिर्दिष्ट – लकार पुरुषयोः त्रिषु वचनेषु लिखतः 4×1=4

(क) पठ्	–	लट् लकार	–	प्रथम पुरुष
(ख) पा	–	लृट् लकार	–	प्रथम पुरुष
(ग) भू–भव्	–	लोट् लकार	–	मध्यम पुरुष
(घ) खाद्	–	लङ् लकार	–	उत्तम पुरुष
(ङ) गम् – गच्छ	–	लट् लकार	–	मध्यम् पुरुष
(च) चल्	–	लृट् लकार	–	उत्तम पुरुष

Downloaded from cclchapter.com

11. अद्योलिखितेषु षष्ठपदेषु यथापेक्षितं सन्धि। विच्छेदं कुरूत। 6×1/2=3

(क) विद्या + आलयः = ... ।

(ख) तथा + एव = ... ।

(ग) मृग + आदीनाम् = ... ।

(घ) सहसा + एव = ... ।

(ङ) समानमपि = ... ।

(च) प्रथमोपग्रहस्य = ...+..... ।

(छ) परोपकारः = ...+...... ।

(ज) ग्रन्थोऽयम् = ...+.......।

12. निम्नलिखितेषु कांश्चित् चतुस्संख्यात्मक अङ्कान् संस्कृत शब्देषु लिखत–

16, 30, 51, 55, 60, 65, 70, 100 4×1=4

13. अद्योलिखितेषु षष्ठपदेषु प्रकृति – प्रत्यय विभागं संयोजनं कुरूत।

6×1/2=3

	पदानि	=	प्रकृतिः	+	प्रत्यय
(क)	गत्वा	=	....	+	.... ।
(ख)	पठितुम्	=	....	+	.... ।
(ग)	ज्ञातुम्	=	....	+	.... ।
(घ)	चलित्वा	=	....	+	.... ।
(ङ)	करणीयं	=	....	+	.... ।
(च)	खादितुम	=	....	+	.... ।
(छ)	पातुम्	=	....	+	.... ।
(ज)	स्नात्वा	=	....	+	.... ।

14. अद्योलिखितचतुः पदानां विपरीतार्थक पदानि योजयत– 4×½=2

(क) पुरुतः = विरक्तिः

Downloaded from cclchapter.com

(ख) स्वकीयम् = आगमनम्

(ग) भीतिः = पृष्ठतः

(घ) अनुरक्तिः = परकीयम्

(ङ) गमनम् = साहसः

(च) परकीयम् = स्वकीयम्

15. अद्योलिखितेषु उदाहरणानुसारं चतुः पदानां पद परिचयं ददत–

4×1=4

पदानि	लिङ्गम्	विभक्तिः
यथा – रात्रिम्	स्त्रीलिंगम्	द्वितीया

(क) गृहे = ... ।

(ख) सर्कन् सर्वान् = ... ।

(ग) वेगैः = ... ।

(घ) कोलाहलाः = ... ।

(ङ) तले = ... ।

(च) रज्ज्वा = ... ।

16. (क) चतु उपयुक्त कथनानां समक्षम् 'आम्' अनुपयुक्त कथनानां समक्ष 'न' इति लिखत –

यथा – सिंहः करिणां कुलं हन्ति। आम् 4×1/2=2

(क) कातरो युद्धे युद्ध्यते।

(ख) कस्तूरी मृगात् जायते।

(ग) मृगात् सिंहः पलायते।

(घ) कंसः जघान कृष्णम्।

(ङ) तक्रं शक्रस्य दुर्लभम्।

(च) जयन्तः कृष्णस्य पुत्रः।

Downloaded from cclchapter.com

(ख) चतु: विशेषणै: सह विशेष्यानि उचितं मेलनं कुरुत- 4×1/2=2

विशेष्यपदानि	विशेषण पदानि
अयम्	संस्कृति:
संस्कृतिविशिष्टायाम्	इतिहासे
महत्वाधायिनी	प्रदेश:
प्राचीने	समवाय:
एक:	भारतभूमौ

(ग) चतु: पदानां हिन्दी भाषायाम् अर्थं लिखत- 4×1/2=2

पिशुनस्य, जरा, गिरिशिखरे, व्याध: स्नात्वा, जलवाहिनी।

(घ) चतु: समानार्थकपदानि मेलयत- 4×1/2=2

सलिलम्	कुम्भ:
गृहम्	शिशुम्
द्रुतम्	जलम्
घट:	शीघ्रम्
बालम्	भवनम्

(ङ) निम्नलिखितेषु लकार परिवर्तन कुरुत- 4×1/2=2

(क) बालक: पठति	(लृट् लकारे)
(ख) अहं हसानि	(लट् लकारे)
(ग) सीता खादति	(लङ् लकारे)
(घ) स: अवदत्	(लट् लकारे)
(ङ) मयूर: नृत्यति	(लोट् लकारे)
(च) राधा चलति	(लङ्ङ लकारे)

Downloaded from cclchapter.com

17. अद्योलिखितेषु तद् भवपदेषु षडपदानां (तत्समपदानि संस्कृत पदानि) लिखत – 6×1/2=3

(क) कड़वा .... ।

(ख) पूंछ .... ।

(ग) लोभी .... ।

(घ) मधुमक्खी .... ।

(ङ) तिनका .... ।

(च) आज .... ।

(छ) वांस .... ।

(ज) संगठन .... ।

18. अद्योलिखितेषु चतु: पदेषु उपसर्ग चित्वा पृथक् कुरूत– 4×1/2=2

(क) अपगमिष्यति = ... + ... ।

(ख) अवतारय = ... + ... ।

(ग) प्रहार: = ... + ... ।

(घ) पराजय: = ... + ... ।

(ङ) प्रज्ज्वालय = ... + ... ।

(च) उपहार: = ... + ... ।

19. निर्देशानुसारं उत्तरत–

(क) 'अहम्' इति शब्दस्य क: अर्थ: ? 5×1=5

(1) तुम (2) मैं (3) वह (4) तू

(ख) 'वदति' इत्यत्र क: लकार: ?

(1) लोट् लकार (2) लट् लकार

(3) लङ्ग लकार (4) लृट् लकार

Downloaded from cclchapter.com

(ग) 'बालकेन' इत्यत्र क विभक्तिः ?

(1) प्रथमा (2) तृतीया (3) चतुर्थी (4) सप्तमी

(घ) संस्कृते कति वचनानि सन्ति ?

(1) पञ्च (2) त्रीणि (3) द्वौ (4) सप्त

(ङ) अष्टम् कक्षायाः चतुर्दर्शपाठस्य नाम किम्?

(1) जलवाहिनी

(2) आर्य भटः

(3) सप्तभगिन्यः

(4) धर्मे धमनं पापे पुण्यम्

Downloaded from cclchapter.com